

OLIMPIADA NAȚIONALĂ „LECTURA CA ABILITATE DE VIAȚĂ”
Etapa județeană/a sectoarelor municipiului București
16 martie 2024
NIVELUL 1 – clasele a V-a și a VI-a

Înainte de a răspunde la cerințele formulate, citește cu atenție precizările de mai jos.

- Toate subiectele sunt obligatorii.
- În cazul subiectelor care presupun încadrarea într-o limită de rânduri, vei numerota fiecare rând pe care îl vei scrie.
- În cazul cerințelor în care limita maximă de rânduri este precizată, nu se vor lua în considerare rândurile excedentare.
- Timpul de lucru este de trei ore.

Citește cu atenție fiecare text, apoi cerințele și răspunde la fiecare dintre acestea.

SUBIECTUL I

30 de puncte

VAMA FANTOMĂ
(fragment)

de Norton Juster

Nu peste mult timp, zăriră în depărtare turnurile și flamurile din Dicționopolis, scânteietoare în lumina soarelui, iar peste alte câteva momente, ajunseră în dreptul marelui zid exterior și se opriră la poarta cetății.

— Hm-hm! făcu străjerul, dregându-și glasul și luând poziția de drepti. Sunteți la Dicționopolis, regatul fericit, convenabil amplasat pe Colinele Confuziei și mângâiat de brize dulci dinspre Marea Cunoașterii. Astăzi, prin edict regal, e zi de târg. Ați venit să cumpărați ori să vindeți?

— Ce ați spus? întrebă Milo.

— Să cumpărați ori să vindeți, să cumpărați ori să vindeți? repetă nervos paznicul porții. Care din ele? Trebuie să fi venit dintr-un motiv sau altul.

— Păi, eu... începu Milo.

— Haide, haide, dacă n-ai un motiv, sigur că ai cel puțin o explicație sau un pretext, îl întrerupse străjerul.

Milo clătină din cap.

— Foarte grav, foarte grav, zise străjerul, clătinând și el din cap. Nu poți intra fără motiv.

Medită un moment, apoi continuă:

— Așteaptă puțin, poate că am eu unul vechi pe care să-l folosești.

Scoase din ghereta gărzii un geamantan uzat și scotoci nerăbdător în el, mormăind în barbă:

— Nu... nu... nu... Asta nu merge... nu... hm... a, asta-i perfect! strigă triumfător ridicând un mic medalion pe lanț.

Îl șterse de praf și pe o parte se văzu inscripția gravată: DE CE NU?

— Asta-i un motiv bun pentru orice – cam folosit, nu zic nu, dar încă util.

Zicând acestea, îi atârână medalionul de gât lui Milo, împinse poarta masivă de fier, se înclină adânc și le făcu semn să intre în cetate. [...]

Din partea cealaltă a pieței, cinci gentlemani foarte înalți, înveșmântați regește în mătăsurii și satin, pălării cu panaș, pantofi cu cataramă, se repeziră spre mașină, se opriră brusc, șterseră de sudoare cinci frunți, își traseră cinci răsufări și începură să vorbească pe rând:

— Salutări!

— Omagii!

— Bun-venit!

— O zi bună!

— Hello!

Milo încuviință din cap, și ei continuă să citească de pe suluri:

— Din ordinul lui Azaz Neprescurtatul...

— Regele din Dicționopolis...

— Monarhul literelor...

— Împăratul sintagmelor, al propozițiilor, al frazelor și al diverselor figuri de stil...

— Vă oferim ospitalitatea regatului...

— Statului...

- Națiunii...
- Țării... [...]
- Toate cuvintele astea înseamnă același lucru? întrebă Milo uluit.
- Desigur.
- Firește.
- Precis.
- Exact.
- Bineînțeles, răspunseră ei pe rând.
- Bine, dar, zise Milo, neînțelegând de ce fiecare spunea același lucru într-o manieră ușor diferită, n-ar fi mai simplu să folosiți un singur cuvânt? Cu certitudine ar avea mai mult sens.
- Nonsens!
- Ridicol!
- Aiurea!
- Absurd!
- Tâmpenie! strigară ei iarăși în cor.
- Nu ne interesează să avem sens, nu e treaba noastră, îl certă primul.
- Și apoi, continuă al doilea, un cuvânt e la fel de valabil ca altul, prin urmare de ce nu le-am folosi pe toate. [...]
- Evident că nu știi cine suntem noi, surâse sarcastic al cincilea.
- Și se prezentară pe rând ca fiind:
- Ducele Definiției.
- Ministrul Semnificației.
- Earl-ul Esenței.
- Conte de Conotații.
- Subsecretarul Înțelegerii.
- Milo se arată încântat de cunoștință și, în timp ce Tock mârâia moale, ministrul explică:
- Suntem sfetnicii regelui sau, oficial spus, cabinetul Măriei Sale. [...]
- Vezi, continuă ministrul, înclinându-se drept mulțumire către duce. Dicționopolis este locul de unde provin toate cuvintele din lume. Ele cresc chiar aici în livezile noastre.
- Habar n-aveam că și cuvintele cresc în copaci, spuse timid Milo.
- Dar unde-ți închipuiai că ar putea crește? strigă enervat earl-ul.
- Începu să se adune un grup mic, ca să-l vadă pe băiețașul ce nu știa că literele cresc în pomi.
- Nu știam că literele cresc, din capul locului, recunosc Milo și mai intimidat.
- Câțiva oameni clătinară compătimitor din cap.
- Păi, banii nu cresc în copaci, nu-i așa? întrebă contele.
- Din câte știu eu, nu, răspunse Milo.
- Atunci ceva trebuie să crească. De ce nu cuvintele? exclamă triumfător contele.
- Mulțimea aclamă această demonstrație de gândire logică și-și văzu de treabă.
- Mai departe, continuă grăbit ministrul. O dată pe săptămână, prin edict regal, târgul mondial se ține aici, în piața mare, iar lumea vine din toate punctele cardinale să cumpere cuvintele de care are nevoie sau să facă troc cu cele netrebuincioase.
- Sarcina noastră, motivă contele, e să ne asigurăm că toate cuvintele vândute sunt bune, fiindcă n-ar fi corect să îi vinzi cuiva o vocabulă care fie n-are sens, fie nu există. De pildă, dacă ai cumpăra un cuvânt ca *ghlbtsk*, în ce context l-ai folosi?
- „Ar fi cam greu”, se gândi Milo, dar existau multe cuvinte cam dificile, iar el nu prea le cunoștea. [...]
- Nu știam cât de tare te pot zăpăci cuvintele, i se destăinui Milo lui Tock, aplecându-se să-l scarpine pe dulău după ureche.
- Numai dacă folosești prea multe ca să exprimi prea puțin, răspunse Tock.
- Milo își spuse că era cea mai înțeleaptă constatare din câte auzise în ziua aceea.
- Vino! strigă el. Să vizităm piața! Pare foarte interesantă.

Capitolul 4. Zăpăceală în piață

Chiar era interesantă, fiindcă, apropiindu-se, Milo văzu cete de oameni care se îmbulzeau și strigau mergând printre tarabe, cumpărând și vânzând, târguindu-se și tocmindu-se. Care uriașe cu roți de lemn curgeau înspre piață, venind dinspre livezi, și convoaie lungi, având ca destinație cele patru colțuri ale regatului, se pregăteau să se urnească din loc. Sacii și lăzile erau stivuite înalt, așteptând să fie urcate pe vapoarele care navigau pe Marea Cunoașterii și, într-o parte, un grup de menestrelă intonau

felurile cântece, spre deliciul celor prea tineri ori prea bătrâni ca să se ocupe cu comerțul. Dar peste zarva și tumultul mulțimii se auzeau vocile negustorilor, făcând reclamă produselor cu voce tare:

- Ia, omule, *dacă* și *dar* proaspăt culese!
- Hei-ia, hei-ia, *unde* și *când*, pârguite și frumoase!
- Cuvinte zemoase și tentante, de vânzare! [...]

Milo și Tuck se fâțâiră în sus și-n jos prin fața tarabelor, admirând splendidele sortimente de cuvinte de vânzare. Erau cuvinte lungi și ușoare, de întrebuițat zilnic, altele lungi și foarte complicate, pentru ocazii speciale, dar și unele minunat de fanteziste, împachetate în cutii pentru cadouri individuale, de folosit la decretele și proclamațiile regale.

— Aproiați-vă, aproiați-vă! Găsiți aici cuvinte fanteziste de cea mai bună calitate, anunța un bărbat cu o voce bubuitoare. Aproiați-vă! Ah, ce pot face pentru tine, puștiule? Ce zici de o minunată pungă cu pronume? Ori, poate, preferi sortimentul nostru special de nume?

Până atunci, Milo nu-și prea bătuse capul cu vorbele, dar astea arătau atât de bine, încât își dorea să aibă câteva. [...]

Până la urmă, alese trei care i se păreau deosebit de interesante: *babilonie*, *stupefacție* și *tapiserie*. N-avea idee ce însemnau, dar i se păreau elegante și impozante.

— Cât costă astea? se interesă, dar când tejghetarul îi șopti răspunsul, le puse repede la loc și dădu să plece.

— De ce nu iei câteva kile de „fericite”? îl povățui vânzătorul. Sunt mult mai practice, folositoare pentru „An Nou Fericit”, „Multă fericire”, „tânăr și ferice”.

— Grozav mi-ar plăcea, răspunse Milo, dar...

— Sau poate te-ar interesa un pachet cu „bune”, oricând utile pentru „bună dimineața”, „bună ziua”, „bună seara” ori „la bună vedere”, sugeră negustorul.

Traducere de Virgil Stanciu

A. (2 puncte: 0,5 puncte pentru fiecare răspuns corect)

Scrie, pe foaia de concurs, litera corespunzătoare răspunsului corect.

1. Pentru a intra în Dicționopolis, străjerul îi cere lui Milo să aibă:

- a. o explicație sau un pretext.
- b. un edict regal convenabil.
- c. un geamantan cu medalioane.
- d. veșmânt de mătase și pălărie.

2. Ziua când în târg se vând cuvinte este stabilită de

- a. conte.
- b. duce.
- c. paznic.
- d. rege.

3. Tock este:

- a. un cățel.
- b. un copil.
- c. un duce.
- d. un străjer.

4. Așa cum afirmă cei cinci domni prezenți la târg, în copaci cresc:

- a. bani.
- b. cadouri.
- c. cuvinte.
- d. punji.

B. (4 puncte: 0,5 p. pentru fiecare idee plasată corect)

Stabilește ordinea logică și temporală a următoarelor idei ale textului, apoi notează pe foaia de concurs doar cifrele corespunzătoare acestora, într-o casetă similară celei de mai jos.

--	--	--	--	--	--	--	--

1. Cetatea Dicționopolis se afla între Colinele Confuziei și Marea Cunoașterii.
2. Marfa prea scumpă este pusă înapoi pe tarabă.
3. Milo află că stă de vorbă cu sfătătorii regelui.
4. Milo și Tock decid să viziteze piața.
5. Negustorul îi propune băiatului să cumpere pachete care conțin cuvinte practice.
6. Niște domni distinși îl salută pe Milo, folosind formulări diferite.
7. Milo află că o dată pe săptămână se ține în piață un târg mondial.
8. Vizitatorii ajung în Dicționopolis când e zi de târg.

C. (12 puncte: 3 puncte pentru răspunsul corect la fiecare dintre cerințe)

Răspunde, pe foaia de concurs, prin enunțuri, la fiecare dintre cerințele de mai jos.

1. Precizează două elemente care îi permit lui Milo să recunoască cetatea Dicționopolis.
2. Menționează cuvintele despre care negustorii spun că sunt recent culese.
3. Prezintă două modalități prin care negustorii din târg fac reclamă produselor.
4. Explică de ce cuvinte precum *fericite* sau *bune* se vând la kilogram, iar cuvinte precum *babilonie* și *stupefacție* se vând la bucată.

D. (12 puncte)

Imaginează-ți că unul dintre colegii tăi a citit fragmentul din textul *Vama fantomă* de Norton Juster și îți cere părerea despre importanța misiunii sfetnicilor, așa cum reiese din afirmația contelui:

„— Sarcina noastră, motivă contele, e să ne asigurăm că toate cuvintele vândute sunt bune, fiindcă n-ar fi corect să îi vinzi cuiva o vocabulă care fie n-are sens, fie nu există. De pildă, dacă ai cumpăra un cuvânt ca *ghlbtksk*, în ce context l-ai folosi?”

Redactează un text de cel mult 20 de rânduri în care să explici în ce constă dificultatea sarcinii pe care o au sfetnicii regelui. Vei avea în vedere motivarea răspunsului și valorificarea textului dat.

SUBIECTUL al II-lea

20 de puncte

Într-o zi de vară, Michael m-a anunțat că la capul sudic al Africii de Sud se adunaseră surprinzător de mulți rechini: aproape o duzină de mari albi, concentrați de-a lungul unei plaje de un kilometru și jumătate, în ape de nici doi metri adâncime. [...]

Ca să aflăm ce făceau rechinii, mai întâi ne-am gândit să-i observăm din barca de cercetare a lui Michael. Dar s-a dovedit complicat, pentru că rechinii reacționau intens (și în moduri ciudat de diferite) la zgomotul ambarcațiunii. Unii încercau să muște motoarele; alții fugeau numai când le auzeau.

Nu aveam buget de monitorizare aeriană, iar dronele foto mici încă nu se inventaseră. Studiul nostru părea să se fi împotmolit, până când am propus o metodă de urmărire mai puțin intruzivă și mai ieftină: un caiac. [...]

Câteva săptămâni mai târziu, vremea era potrivită și eu eram pregătit. Prins în ham de puntea superioară a ambarcațiunii lui Michael, am fotografiat cercetătorii pe urmele rechinelor – imagini frumoase, dar neremarcabile. Mai aveam câteva poziții pe rolfilm, când un rechin îndrăzneț s-a apropiat de coada caiacului și s-a ridicat în coloana de apă. Exact când îi ieșea la suprafață înotătoarea dorsală, omul de știință din caiac s-a uitat peste umăr. În loc să urmărească el peștele, rechinul îl urmărea pe cercetător. Am apăsat declanșatorul.

Fotografia a rezonat cu oamenii la un mod la care nu m-aș fi așteptat. [...]

Câțiva ani mai târziu, povestea acelei imagini a luat o întorsătură suprealistă. În 2011, când uraganul Irene a produs inundații masive în Puerto Rico, Chanel 7 News din Miami a difuzat o fotografie cu un rechin care înota pe o stradă inundată. Scena era uluitoare, dar rechinul mi se părea cunoscut.

Era rechinul meu alb. Cineva îl adăugase într-o poză cu efectele furtunii. [...]

Rechinii rareori ne lasă indiferenți; de aceea trucajele descrise sunt atât de fascinante. Peștii aceștia au un fel aparte de a ne atrage atenția. Ca fotograf și povestitor, profit de asta. Cu o imagine și o poveste puternice, pot transforma rechinii din ființe sumbre și amenințătoare în animale vulnerabile, demne de respect și de protecție.

Și rechinii sunt povestitori. Comunică unele dintre cele mai presante probleme de conservare cu care se confruntă oceanele, ca pescuitul excesiv și schimbările climatice. Dar trebuie să și ascultăm. La început, fotografia cu caiacul pare rău-prevestitoare, dar povestea ei reală este exact invers – vorbește despre minune, curiozitate, coexistență.

Thomas Peschak, „Întorsături neașteptate”,
în *National Geographic*, nr. 219/ 2021

A. (8 puncte: 2 puncte pentru fiecare răspuns corect)

Formulează, sub formă de enunțuri, răspunsuri la fiecare dintre următoarele cerințe, valorificând textul dat.

1. Numește specia de rechini pe care o urmăresc cercetătorii din textul dat.
2. Precizează locul în care echipa studiază comportamentul rechinilor.
3. Menționează un motiv pentru care cercetătorii trebuie să folosească un caiac pentru a observa rechinii.
4. Explică, în 3 – 5 rânduri, de ce rechinii sunt considerați povestitori.

B. (12 puncte)

Redactează un text de cel mult 20 de rânduri, care să înceapă cu sfatul „Ai grijă în ce fotografii te încrezi, unele pot fi trucate!”, valorificând textul și experiența personală.

Textul tău va avea caracter de adresare directă.

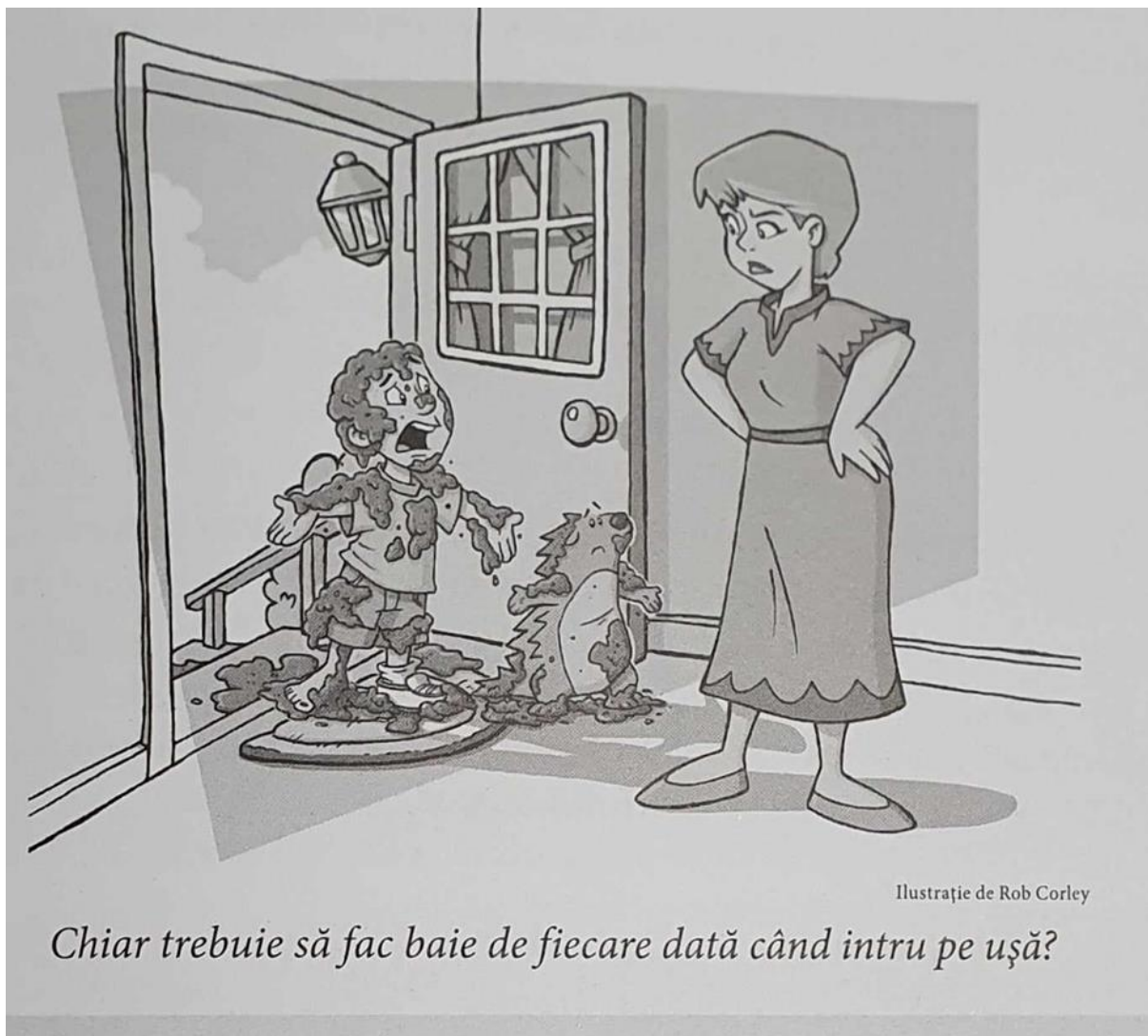
SUBIECTUL al III-lea

10 puncte

(Se vor acorda 2 puncte pentru cerința 1, respectiv câte 4 puncte pentru cerințele 2 și 3.)

Răspunde la cerințele formulate mai jos, referitoare la textul multimodal.

1. Precizează, într-un enunț, atitudinea mamei, așa cum reiese din imagine.
2. Explică relația dintre băiat și animalul de companie, așa cum reiese din ilustrația dată.
3. Prezintă, în 5-10 rânduri, în ce constă comicul imaginii.



ilustrație preluată din Nathaniel Bluedorn și Hans Bluedorn, *Detectivul erorilor de gândire*, traducere de Doru Căstăian